

Viðmerking

Pápar - foreldrarættur - javnrættur

Stöðugt oftari hoyrast röddir um, at pápar hava alt ov lítlan rætt til börnini og at mammurnar hava ov stóran rætt. Ahugavert kann vera at vita, um so er. Er nakað hald í hesum og hvat er tað, tosa verður um. Tí munur er á, um tað snýr seg um at fáa foreldrarættin á børnunum í smbd. við sep/hjúnaskilnað og spurningin um foreldrarætt yvirhøvur.

Sagt verður, at pápar hava nógv minni møguleika enn mammurnar at fáa foreldrarættin á børnunum, tá hjún separerast ella skiljast, og at tað í allarflestu førum er mamman, sum fær foreldrarættin. Og tað er eisini rætt, at so er. Í teimum førum har foreldrini ikki semjast um, hvør skal hava foreldrarættin, og tey istaðin lata tað upp til Føroya Rætt av avgera foreldrarættarspurningin, er tað ofta mamman, sum fær foreldrarættin.

Leggjast skal tó til merkis, at burtur sæð frá teimum førum, har börnini eru heilt smá, upp til 2 ár, er henda avgerð hjá rættinum ikki grundað á ein lógartekst, sum sigur, at mamman hevur ein rætt fram um pápan. Avgerðin hjá dómáranum er ein vurduring í hvørjum einstøkum føri, grundað á hvat er frægast fyri barnið. Foreldrini kunnu ikki semjast, tí er málið endað í rættinum, sum skal avgera hvør av foreldrimum framyvir skal hava foreldrarættin, vera tann sum avger, hvar barnið skal búgva, hvar tað skal ganga í skúla og yvirhøvur leggja dagligdagin hjá barninum til rættis. Sambært galdandi lóg, kunnu bæði foreldrini ikki hava foreldrarættin, og tí má annað veljast.

Dómarin tekur avgerð sína, aftaná at hava sæð partarnar í rættinum og hoyrt frágreiðingar teirra um, hvussu dagligdagurin er skipaður hjá foreldrimum, hvussu gomul börnini eru, hvør hevur passað tey og verið mest um tey í dagligdegnum, hvar börnini eru nú og hvør hevur havt tey hjá sær hesa seinasta tíðina nú partarnir kanska hava búið hvør sær áðrenn sep. ella skilnaðin. Niðurstøðan er sum sagt ofta, at mamman fær foreldrarættin.

Um mennir eru fyri vanbýti her í mun til kvinnurnar, er ilt at siga. Dómarin tekur eina konkreta avgerð, og lógin gevur ikki kvinnuni fyrimun framman mannin. Er maðurin sjómaður og bert heima ein part av árinum, er rættiliga lætt hjá dómáranum at taka avgerð,

somuleiðis um maðurin nýtir mestu arbeiðsorkuna uttanfyriheimi, meðan kvinnan hinvegin kanska bert arbeiðir úti partið ella kanska er heimaarbeiðandi. Men eisini her henda broytingar, og tess meiri vanligt tað verður, at pápar taka sær av børnunum eisini tá tey eru smá, og kanska velja at leggja meiri orku í heimalívið og barnapassingina, tess truplari verður tað hjá dómáranum at leggja tey obj. kriteriir til grund (sum nevnd eru omanfyri), sum vanliga eru tey sum avgera málið, um ikki serlig viðurskipti eru.

Tann sum ikki fær foreldrarættin, hevur ein lógartrygging samverurætt við barnið, vanliga annað hvørt vikuskifti frá fríggjadegi til sunnukvöld og helvtina av skúlaferiunum.

Ein annar kanska meiri áhugaverdur spurningur er foreldrarættarspurningur sum slíkur. Hvør hevur foreldrarættin, tá barn fðist. Hvussu fær ein foreldrarætt á barni sínum.

Ein mamma hevur altíð foreldrarættin á barni sínum, líkamikið um hon er gift við pápanum ella ikki. Men pápin fær ikki foreldrarætt á barni sínum, fyrr enn hann giftist við mammunu. Hjúnabandsstøðan er avgerandi fyri, um ein pápi kemur uppá tal at fáa foreldrarættin á børnunum sínum. Og so er tað líkamikið, um hann býr saman við mammuni og børnunum í 20 ár. Fara tey seinni hvør til sítt, kann mamman taka börnini við sær, og pápin hevur tá, sum einhvør annar pápi, sum eigur børn uttanfyri hjúnalag, samverurætt við börnini.

Hetta kann tykjast órættvis mótvægis pápanum, men lóggáva okkara á hesum øki er øll tengd at, at tað er hjúnabandsstøðan, sum er avgerandi. Sambúgvandi, sum ikki eru hjúnabúgvið, hava ikki tey rættindi og tær skyldur mótvægis hvør øðrum, sum hjún hava, heldur ikki tá snýr seg um börnini.

Tað eru ikki so ógvuliga mong ár síðani, at tað var ein skomm og sera vanvirðandi fyri bæði gentuna sjálva og ikki minni fyri familjuna at eiga eitt barn uttan at vera gift. Leysinga-börnini máttu ikki vera ov nógv, og mangt hjúnalagið var fingið í lag fyri at tryggja barninum ein pápa og yvirhøvur ein síðiligan karm um uppvøksturin. Teir páparnir tryggjaðu sær í øllum førum foreldrarættin á børnunum.

Í dag hava fólk ikki so stóran skund at giftast, tí eitt barn er á veg. Men tey hava gloymt, at lógarverkið ikki broytist so skjótt sum livimynstrini og so als ikki á tí familjurættarlaga økinum.

Uttan iva hava vit fyri neyðini at endurskoða okkara lóggáva á hesum øki. Spurningarnir kunnu setast, um tað bert er hjúnabandsstøðan sum kann gera, at ein pápi fær foreldrarætt á børnunum sínum ella eru kanska onnur viðurskipti, so sum avtala partanna millum, sum kann geva henda rætt. Eisini kunnu hugsast avtaladar reglur um felags foreldrarætt við sep/hjúnaskilnaða eins og tær sum galdandi eru aðrastaðni. Í dag hava foreldur ikki møguleika at gera avtalur um felags foreldrarætt.

Í Danmark t.d. eru familjurættarlugu reglurnar broyttar ofta síðani tey høvdu tær somu, sum vit enn hava. Ikki nýtast alt at vera rætt sum tey gera í Danmark ella í hinum norðurlondum, men lóginna: á hesum øki í Føroyum eru frá 20'unum og eisini vit í Føroyum hava broytt okkara livimynstur munandi síðani tá. Lógin eldast eisini.

Tað er væl skiljandi, at páparnir í dag kenna seg við skerðan lut. Kanska hava teir ongan tíð tikið sær so nógv av børnunum, sum teir ungu páparnir gera nú, og so eru teir so óhepnir at

velja ein samlívsform, sum ikki hóskar til lógarverkið, og sum hevur við sær, at teir ongan møguleika yvirhøvur hava at fáa foreldrarættin á børnunum, tí teir ikki eru giftir.

Í og við at lóg okkara um foreldramyndugleika sigur, at tað er mamman sum hevur foreldrarættin til barnið, sum verður føtt uttanfyri hjúnalag, so hava kvinnurnar her ein rætt framman menninar. Hóast javnstøðulógin er yngri enn nevnda lóg frá 1922 kann tó ikki rokast við at Javnstøðulógin kann nýtast at forongja henda lógartryggingaða rætt hjá mammuni. Og um vit finga eina nýggja lóg um foreldramyndugleika, hugsu eg ikki at broyting var á júst hesum øki.

Tað er ótíðarhóskandi, at foreldur, sum búgva saman, ikki kunnu gera avtalu um, at tey bæði skulu hava foreldrarætt. Hin vegin man tað vera at fara í hina grøvina at siga, at einhvør pápi, sum hevur viðurkent ein fadirskað, eisini hevur foreldrarætt á barninum. Við tí innihaldi sum foreldrarætturin hevur í dag, nevniliga rætturin og skyldan at taka sær av barninum í dagligdegnum, er ilt at hugsast at hetta letur seg gera.

Turið Debes Hentze

Bókadeild Føroya Lærarafelags hevur givið út myndabókurnar:

Dúnutir, gulir dunnuungar

eftir Matthew Van Fleet

Dúnutir, gulir dunnuungar er óføra stuttlig smábarnabók, ið lærir barnið at skyna á liti, skapi, dýrum og fola ymiskt, t.d. knubbut, loðið, rusput og kleimið. Tá ið tú blaðar í bókini, sært tú t.d. fyrst ein rusputan, bláan hálmána, men tá ið tú letur viðmyndina upp, er hálmánin partur av einum hávafløkki. Onnur opna visir t.d. ein dúnutan, gulan sirkul, sum umbroyttist til dunnuungar, tá ið tú letur viðmyndina upp. Aftast er long viðmynd, ið visir øll dýrin og skapini, so barnið saman við onkrum vaksnum kann endurtaka nøvn á litum, skapi og dýrum. Hetta er eisini kærkomið høvi hjá vaksnum, at læra seg føroyska heiti á ymiskum skapum, t.d. feringi, eggklungu og ræthyrni.

8 viðmyndir eru í Dúnutum, gulum dunnuungum. Bókin er prentað á tjúkt, haldgott pappir, og kostar kr. 49 í bókabúðunum. Hestprest stóð fyrri prentgerðini.

Dúnutir, gulir dunnuungar fer ikki í Barnabóka-klubban.

Lítla krokodilla fer at svimja

eftir Birdie Poulsen

Lítla krokodilla fer at svimja er onnur smábarnabók, ið lærir barnið um lítlu krokodilluna og stóru krokodilluna. Hesuferð fara tær báðar oman á sandin at svimja, og har er stuttligt at vera, tí at svimja er tað besta, krokodillum dámar. Men tær eru ikki einsamallir í sjónum, og lítið skal til at ræða Lítlu krokodilla...

Lítla krokodilla fer at svimja er 28 bls. í litum og kostar kr. 39 í bókabúðunum. Spf. Gramar stóð fyrri prentgerðini.

Eg eigi alt

eftir Nele most. Annet Rudolph myndprýddi bókina. Ella Smith Clementsen týddi

Eg eigi alt! - ella túggju snildir at fáa alt er um ein fittan, lítlan ravn, sum er vinur sínum til nógv fortæð, tí hann stælur alt, hann fær fatur í. Hóast vinirnin gera sitt besta at krógva leikuni fyri honum, so fær hann alt kortini. Tað ger tað sama, um tað er ein bamsa, rulliskoytur ella spældós, lítli ravnurin finnu alla tíðina uppá nýggjar snildir at lumpa leikuni frá hinum.

Men sum vera man møðast vinirnin av hesum, so at enda liggur ravnurin einsamallur og bælir oman á øllum, sum hann hevur lumpað frá hinum, ongin tímir at spæla við hann, og hann fer so smátt at hugsa um at bera seg øðrvísi at...

Eg eigi alt er lærurik myndabók, sum bæði børn og vaksni fara at fegnast um. Hon er 28 bls. í litum og kostar kr. 87 í bókabúðunum. Spf. Gramar stóð fyrri prentgerðini.

Lesið eisini Sosialinum á netinum:
www.sosialurin.fo